

اطلس یگانی

اطلس لشکر ۴۱ ثارالله در ۸ سال دفاع مقدس

عباس میرزائی

مؤسسه حماسه ثارالله کرمان

تهران ۱۳۹۵

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سرشناسه	: میرزائی، عباس، ۱۳۳۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: اطلس لشکر ۴۱ ثارالله در ۸ سال دفاع مقدس / عباس میرزائی.
مشخصات نشر	: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ ص: مصور(رنگی)، جدول(رنگی)، نمودار(رنگی)؛ ۲۲ × ۲۹ س.م.
فروست	: اطلس یگانی.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۶۹-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۷۴.
موضوع	: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. لشکر ۴۱ ثارالله کرمان
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- نبردها
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Campaigns
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- شهیدان
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Martyrs
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹ -- میدان‌های جنگ
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Battlefields
موضوع	: میدان‌های جنگ -- ایران -- نقشه‌ها
موضوع	: Battlefields -- Iran -- Maps
شناسه افزوده	: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
شناسه افزوده	: Islamic Revolution Iranian Revolutionary Guards. Holly Defense Research and Documentation Center
رده بندی کنگره	: ۱۳۰۵، ۱/م۹، DSR۱
رده بندی دیویی	: ۹۵۵۱-۸۴۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۰۰۴۱۸۱۹

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
مؤسسه حماسه ♦ ثارالله کرمان

اطلس یگانی

اطلس لشکر ۴۱ ثارالله در ۸ سال دفاع مقدس

عباس میرزائی

نظارت و بررسی نهایی: دکتر حسین اردستانی ■ ناظر محتوا: ح. من رشید

ویراستار: فائزه میرحجازی ■ طرح جلد: سیدهادی خاوسی

گرافیک و صفحه آرایی: سیدحسین امجد

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۵ ■ شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵،۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۶۹-۱ ■ ISBN: 978-600-5443-69-1

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.
نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی از مرکز و مؤسسه مذکور می‌باشد.

- تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۳۱
- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، مجتمع ناشران فخررازی، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
- خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

۹
۸
۷
۶
۵
۴
۳
۲
۱

فهرست مطالب

۶۶	 عملیات والفجر ۱	۸	 پیشگفتار
۷۰	 عملیات والفجر ۳	۱۰	 یادداشت سردار سرلشکر قاسم سلیمانی
۷۴	 عملیات والفجر ۴	۱۲	 مقدمه

فصل چهارم؛

فصل اول؛

تجاوز عراق و تشکیل هسته‌های مقاومت

نبردهای پیروز

۸۴	 عملیات خیبر	۱۶	 پیروزی انقلاب، زمینه ساز تشکیل هسته‌های مقاومت
۹۰	 عملیات عاشورا	۱۷	 روزهای اول جنگ، جبهه‌های جنوب
۹۴	 عملیات بدر	۱۸	 جبهه سوسنگرد و بستان
۱۰۲	 عملیات والفجر ۸	۲۰	 جبهه آبادان
۱۰۸	 عملیات کربلای ۱	۲۱	 جبهه غرب، عملیات سومار
۱۱۲	 عملیات کربلا ۴	۲۲	 حضور سازمان یافته در جبهه‌ها
۱۱۶	 عملیات کربلا ۵	۲۴	 تشکیل تیپ و لشکر ۴۱ ثارالله
۱۲۴	 عملیات تکمیلی کربلا ۵	۲۶	 درباره سردار سرلشکر قاسم سلیمانی

فصل پنجم؛

فصل دوم؛

آزادسازی سرزمین‌های اشغال شده

نبردهای کوهستانی

۱۳۲	 عملیات کربلا ۱۰	۳۰	 عملیات شهید چمران
۱۳۶	 عملیات نصر ۴	۳۲	 عملیات شهید رجایی - باهنر
۱۴۰	 عملیات والفجر ۱۰	۳۴	 عملیات ثامن الائمه ^(ع)
		۳۸	 عملیات طریق القدس
		۴۲	 عملیات ام‌الحسین ^(ع)
		۴۴	 عملیات فتح‌المبین
		۵۰	 عملیات بیت المقدس

فصل ششم؛

فصل سوم؛

تعقیب متجاوز

پایان جنگ

۱۴۸	 عملیات بیت المقدس ۷	۵۸	 عملیات رمضان
۱۵۴	 عملیات مرصاد	۶۴	 عملیات والفجرمقدماتی
۱۶۸	 موزه دفاع مقدس		
۱۶۹	 راهنمای نقشه‌ها		
۱۷۰	 سرداران شهید لشکر ۴۱ ثارالله		
۱۷۴	 منابع		

اطلس لشکر ۴۱ ثارالله، اولین اطلسی است که به منظور ارائه کارنامه یکی از یگان‌های مردم‌نهاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در دوران هشت‌ساله دفاع مقدس منتشر می‌شود.

تصمیم به چنین اقدامی، مسبوق به برنامه چشم‌انداز گروه جغرافیای نظامی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران است. این گروه، با کمک تعدادی از روایان و زیرنظر ریاست مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، سند چشم‌اندازی را ارائه کرده است که تاکنون بخش‌هایی از آن اجرا شده و پایان یافته است.

این گروه، اهتمام ویژه‌ای برای به‌نمایش گذاشتن دفاع مردمی ملت بزرگ ایران در دوران ۸ سال جنگ تحمیلی دارد و به همین منظور، دستور کار برنامه‌های آینده این گروه، ارائه نقش استان‌ها، یگان‌های رزم سپاه پاسداران در دفاع مقدس گنجانده شده است.

به نظر می‌رسید بهترین ظرفیت نمایش دفاع مقدس مردم این مرزوبوم، جغرافیای استانی باشد. تدوین اطلس استانی، نیازمند تحقیقات میدانی گسترده‌ای است که باتوجه به گذشت بیش از ۲۵ سال از پایان جنگ هشت‌ساله، کاری بس دشوار و مستلزم زمانی فراوان است. یکن تقسیمات کشوری سپاه پاسداران در ابتدای تشکیل و تأسیس سپاه‌های نه‌گانه، که هریک دربرگیرنده تعدادی از استان‌های همجوار بودند، موجب شد ابتدا مناطق نه‌گانه سپاه در اوایل انقلاب را بستر تلاش خویش قرار دهیم؛ به‌ویژه اینکه خاستگاه بومی و مردمی یگان‌های رزم سپاه پاسداران، همان مناطق نه‌گانه بود و یگان‌های مزبور، ظرف جذب نیروهای مردمی و کمک‌های مردمی و تبدیل‌کننده پتانسیل دفاعی مردم در قالب نهادهای دفاعی بودند.

ازسوی دیگر، از آنجاکه ساختار پژوهشی این مرکز در تحقیقات میدانی دوران جنگ هشت‌ساله، بر مبنای ساختار سازمان رزم قرارگاه‌ها و لشکرها و تیپ‌های رزمی هر عملیات شکل گرفته بود و به تبع آن، عملیات‌محور و سازمان‌محور بودن چیدمان اطلاعاتی این مرکز، ظرفیت دیگری فراهم آمد تا در قالب یگان‌های رزمی سپاه که عامل تبدیل انرژی‌های مردمی به سازمان‌های دفاع مردمی بودند، بتوان نقش مردم را به نمایش درآورد. با این گرایش، اطلس لشکر ۴۱ ثارالله در ۸ سال دفاع مقدس، اولین اطلسی است که ما را به هدف مردمی خویش نزدیک می‌کند.

خاستگاه جغرافیایی کارنامه مردمی‌ای که در این اطلس به نمایش گذاشته شده، منطقه ۶ سپاه پاسداران است و گوشه‌ای از دلاوری‌های شیرمردان پهنه سه استان کرمان، هرمزگان و سیستان و بلوچستان را عرضه می‌کند. شیرمردانی که با شروع تهاجم ارتش تجاوزگر عراق به مرزهای سرزمین مقدس ایران اسلامی، با دین‌باوری، اتخاذ سرمشق عاشورایی، مجهز به شعار "هَيْهَاتَ مَتَا الدَّالَةَ" حسین بن علی^(ع) که در وجودشان نهادینه شده بود، خودجوش و خودباور، بدون هیچ تبلیغ یا اجباری، تنها از سر اراده و ایمان، برای مقابله با دشمن تجاوزگر، خود را به جبهه‌های نبرد رسانده و براساس آموزه قرآنی قَوْمُوا لِلَّهِ مَتْنِي وَ فِرَادِي تَكْتِكِ یا دسته‌دسته عازم منای عشق شده، اندک‌اندک سازمان یافته و گروهان، گردان، تیپ و لشکر تشکیل دادند و با متجلی ساختن مژده الهی "يُدَالِلُهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ" و اِنْ تَصُرُّ اللّٰهُ يَنْصُرْكُمْ حماسه‌های به‌یادماندنی، در آن‌سوی اروند و در حومه بصره آفریدند که تا ابد، برگ زرینی به تاریخ ایران و ایرانی، شیعه و سنی، بلکه بشریت و انسانیت افزود.

تدوین اطلس در مرکز اسناد و تحقیقات جنگ، از فردا ۱ پایان جنگ هشت‌ساله؛ یعنی چند ماه پس از اجرای نش‌بس در مرداد ۱۳۶۷، با ابتکار عمل مسئول وقت آن مرکز، پدید زده شد که سیر رو به رشدی داشت و مرکز پس از ۴ نمونه، در اواخر دهه ۱۳۷۰ به اولین خروجی دست‌اندر کاران را اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق^۱ دید.

اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق که نام درون‌سازمانی‌اش "اطلس ۳۰۰" بود، نشان می‌داد که مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، پس از تجربه چاپ ۴ نمونه آزمایشی، به اولین خروجی عمومی دست یافته است. با چاپ این اثر، این مرکز، در آستانه مسیری طولانی قرار گرفت که می‌توانست در طی آن، در حوزه تولید اطلس‌های دفاع مقدس، گام‌های بلندتری بردارد. مرحله‌ای که در اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق طی شد، دشواری‌ها و تجربه‌های ویژه خود را در پی داشت؛ اما بی‌گمان یکی از دستاوردهای آن خروجی، نقشه‌هایی بود که در دو محیط جی. آی. اس* و گرافیکی به دست آمد.

نقشه‌های ساخته‌شده در کارگاه جغرافیای مرکز، زیرساختی را به وجود آوردند که در گام‌های بعدی با اتکا به نقشه‌های اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق، سلسله اطلس‌های راهنمای جنگ، از شماره ۱ تا ۱۳ منتشر شدند که به جز ۳ شماره از اطلس‌های یادشده، بقیه همگی به اطلاعات گرافیکی نقشه‌های اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق متکی بودند.

اطلس پیش رو، حاصل تلاشی چندین‌ساله و تجمیع فعالیت گروه‌ها و افراد متعددی است که برادرگرامی ما و رزمنده دوران دفاع مقدس، جناب آقای عباس میرزایی، نقش گردآوری و تنظیم و نویسندگی آن را طی چند سال به دوش کشیده‌اند. ضمن اینکه از پشتیبانی ارزشمند مؤسسه «حماسه ثارالله کرمان» بهره‌جسته و از منابعی که در پایان کتاب اشاره شده، اساماده کرده‌اند.

درعین حال نباید نقش برادر رشید قاسم سلیمانی را به عنوان اولین فرمانده لشکر، که با این کار کمر همت بست فراموش کرد. جنگ تمام شده و نال و هوای آن روزها و جوهر قلم‌های نگارندگان این حماسه به کم‌کم رو به خشکی می‌رفت. در چنین وضعیتی برادر حاس، با شوق تمام، به مرکز تحقیقات جنگ روی آورد و این مرکز خواستار نوارهای لشکر ۴۱ ثارالله در عملیات کردستان شد، و مسئولیت تبدیل تمام نوارهای صوتی یگانش به نوشتار را متقبل شد. مسئول وقت مرکز، ضمن استقبال از اشتیاق برادر قاسم، مدام وضعیت نوارهای در دست اقدام را پیگیری می‌کرد تا پس از مدتی مدید، جزوه‌ای به دست مرکز تحقیقات رسید که برادر قاسم آن را تهیه کرده بود و به عبارتی، کارنامه لشکر ۴۱ ثارالله، همراه با نقشه‌های عملیاتی لشکر و با امضای فرمانده لشکر، سند ارزشمندی بود که با وجود اختصار، مستند به تأیید فرمانده لشکر، در اختیار مرکز قرار گرفته بود.

پس از دستیابی به جزوه یادشده، بارها مرکز برای آماده‌سازی آن، تا مرحله انتشار خیز برداشت. اما از سویی، برادر قاسم راضی نمی‌شد که به این مقدار اطلاعات بسنده کنیم و از سوی دیگر، مرکز به جهت تعدد پروژه‌های زیرساختی، نمی‌توانست فعالیت خود را تا سطح رده نشر کارنامه لشکرها کاهش دهد؛ تا اینکه در سال ۱۳۹۰ و بر اثر ارتباط مسئول گروه جغرافیای نظامی مرکز با لشکرهای دوران جنگ، دسترنج برادر گرامی عباس میرزایی، به این

گروه عرضه شد. این شورا که با رؤیت محصول جناب میرزایی، اثر ایشان را نسخه نسبتاً تکمیل یافته برادر قاسم می‌دید، از انتشار آن استقبال کرد و طی توافقنامه‌ای با مؤسسه حماسه ثارالله کرمان، مقرر شد که هزینه تحقیق، برعهده مؤسسه حماسه ثارالله کرمان و هزینه نشر، برعهده مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس باشد؛ اما برای تبدیل دسترنج جناب میرزایی به اطلس، راه دراز سه‌ساله‌ای طی شد. در این مدت، ارزیابی کیفی و کمی و نیز صفحه‌آرایی و گرافیک را مرکز عهده‌دار بود؛ لذا برای ارتقای کیفیت این پروژه، جناب میرزایی بارها مجبور به بازنویسی شد، چندبار به تهران آمد و منابع اختصاصی مرکز را بررسی کرد. در نهایت، کار بدینجا رسید که با انجام این رسالت، موجبات خرسندی دوستان و کارشناسان حوزه اطلس دفاع مقدس را فراهم آورد.

اگر حوزه تحقیقاتی این اطلس را به سه حوزه نقشه، آمار و متن دسته‌بندی کنیم، پایه اطلاعاتی نقشه‌ها و نیز اطلاعات عمومی آنها، براساس اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق و اطلس نمونه ۳ مرکز تحقیقات است. اما کلیه اطلاعات ویژه لشکر ۴۱ ثارالله را محقق محترم، جناب میرزایی تهیه کرده و متکی به ترسیم نقشه‌هایی است که از جزوه تهیه‌شده به دست سردار قاسم سلیمانی اقتباس شده‌اند. در حوزه آمار نیز، با دو دسته آمار روبه‌رویم: آماری که اختصاراً به «لشکر ۴۱ ثارالله» است، همه حاصل پژوهش جناب میرزایی است؛ و آمار کلی نبردها، همه مستند به آمار اطلس فشرده نبردهای زمینی جنگ ایران و عراق است. متن‌های مندرج در این کتاب نیز دارای دو سطح است: سطح راهبردی مباحث، مستند به جزوه عملیات مرکز تحقیقات بوده که به دست ناظر پروژه افتخار، و اطلاعات تاکتیکی نبردها، بی‌استثنا محصول پژوهش جناب میرزایی است.

در پایان، ضمن تبریک به برادرگرامی جناب آقای عباس میرزایی - رزمنده دفاع مقدس - که با قلم مجاهدانه خویش، اولین گام را برای عرضه نقش مردم محجوب و سخت‌کوش استان‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان و کرمان برداشت، امیدواریم به‌زودی شاهد ارائه اطلس کارنامه سایر لشکرهای سپاه در دفاع مقدس باشیم.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

تابستان ۱۳۹۵